

WAAR LAG 'T GANGSKE PRECIES?

Jos Tavernier, Peter Steurbaut

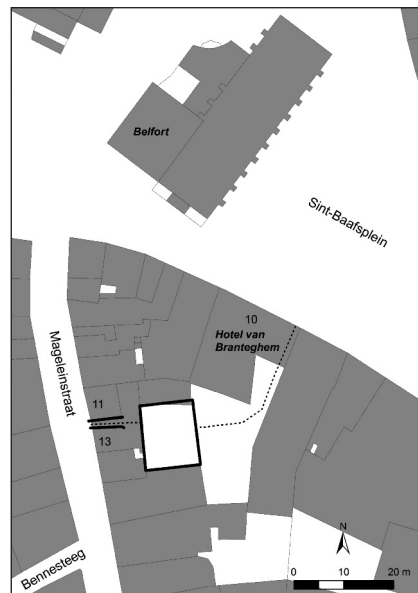
In het nr. 2 van Ghendtsche Tydinghen 2016 (jg. 45, p. 108-110) verscheen een bijdrage over 't Gangske in de reeks van Daniël Van Ryssel 'Minder bekende locaties in Gent'. Onder andere in stadsgidsenkringen is de locatie van dit in 1892 afgebroken theaterzaaltje, genoemd naar de nauwe toegang er naar in de Mageleinstraat, een steeds weer opduikend mysterie. Bij nader onderzoek bleek al gauw dat de in GT nr. 2 geopperde mogelijkheid niet klopte m.n. dat het gangetje de nu open toegang zou zijn in het huis Mageleinstraat nr. 21 tot het mooie binnenpleintje in de schaduw van het Belfort. Waar was het dan wel en waar stond dat theatertje? Blijft er nog iets van over?

Volgens Frans De Potter in zijn *Gent, van den oudsten tijd tot heden*, vijfde deel (p. 169-170), over de Sint-Jansstraat, thans Sint-Baafsplein, moeten we dat Gangske, ook genoemd 'den Ganck van tRoosencransken', inderdaad zoeken in de Mageleinstraat. Het gaf toegang tot een van de achterbouwen van een groot huis aan het Sint-Baafsplein, thans bekend als het Hotel Van Branteghem of ook nog Hotel Hamelinck, en voorheen herberg 'De Tanghe' en later het 'Roosencransken'. De theaterzaal werd gebruikt door verschillende toneelverenigingen waaronder de Fonteinisten. Men kan zich wel een voorstelling maken van wat er daar zou kunnen gebeurd zijn, indien er ooit brand was uitgebroken in die helemaal ingesloten zaal.

In tegenstelling met wat tot nu toe altijd voor waar werd aangenomen, lag dat Gangske niet rechtover de Bennesteeg, maar meer naar het Belfort toe. Op het oud kadasterplan van 1835 vonden we een andere doorgang in de Mageleinstraat naar het theater. Met behulp daarvan kunnen we die situeren op een hedendaags kadasterplan (afb. 1 en 2). De ingang kan men nu nog vinden aan de linker deur (ingang naar de appartementen) van het huis nr. 13 in de Mageleinstraat (afb. 3). De doorgang was overbouwd en leidde naar een binnenkoertje vanwaar de theaterzaal toegankelijk was. Verwarring is natuurlijk mogelijk, doordat er enige jaren geleden bij de sloop en herinrichting van het huizenblok tussen Sint-Baafsplein, Mageleinstraat en Korte Kruisstraat een overbouwde toegang werd gemaakt aan het huis rechtover de Bennesteeg, tussen nr. 21 en 23.

Afb. 1.
 Dik aangezet op het eerste kadasterplan (ca. 1830): Het theaterzaaltje en de toegang vanuit de Mageleinstraat: het Gangske in het bouwblok tussen de Mageleinstraat en het Belfort. Bemerkt dat dit niet rechtover de Bennesteeg gelokaliseerd was (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).

Afb. 2.
 De locatie van het theaterzaaltje en twee toegangen op een actueel kadasterplan (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie).

Afb. 3. De gang die zijn naam leende aan de zaal functioneert nu als toegang tot de appartementen van het huis Mageleinstraat 13 (foto Jos Tavernier, 2016, bewerking Peter Steurbaut).

De zaal was ingericht in een ruime en hoge achterbouw waarvan De Potter veronderstelde dat die reeds in de veertiende eeuw bestond en misschien de school van de Sint-Jansparochie had gehuisvest. Volgens een andere veronderstelling hoorde het gebouw toe aan de nering van de Tijkwevers. Daartegen pleit een omschrijving in het jaarregister van de Keure uit het schepenenjaar 1428-1430 (f. 58) waaruit blijkt dat deze nering in het bouwblok aan de andere zijde van de Mageleinstraat, tussen de Mageleinstraat en het Heilige Geeststraatje, een onderkomen had. Een hoge ouderdom lijkt wel aannemelijk, wanneer men de foto bekijkt van de afbraak in augustus 1892 en de schetsen die Armand Heins toen maakte (afb. 4 en 5). Daarop lokaliseerde Heins nog een tweede (nog bestaande) achterbouw die de 'Ghereerderie' genoemd werd en recent gerestaureerd werd. De Potter veronderstelt dat dit een magazijn was dat mogelijk door de Sint-Niklaaskerk gebruikt werd.

Voor wat betreft de mogelijke restanten van 't Gangske is de oplossing te vinden in een vergelijking van een nog zichtbare bouwrest en de gelukkig bewaard gebleven waarnemingen door Heins van de twee gevels, noord en zuid.

Afb. 6. Restant met de bogen van de zuidgevel, nu nog zichtbaar van op het binnenpleintje (foto Jos Tavernier, 2016).

Afb. 7. Zicht van op het Belfort met de noordgevel van het pand prominent aanwezig (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarchief, SAG_MA_SCMS_FO_5462).

Afb. 8. Foto genomen vanaf ongeveer hetzelfde standpunt als het vorige (afb 7) op het Belfort met evocatie van het volume en de topgevels van het pand. De binnenkant van de bewaarde zuidgevel is goed zichtbaar. Rechts: de Mageleinstraat (foto Jos Tavernier, 2016, bewerking P. Steurbaut).

Bij het rondkijken ter plaatse, valt een treffende gelijkenis op in een nog bestaande buitenmuur zichtbaar van uit het Sint-Baafssteegje. Eureka! Het betreft een restant met bogen van de zuidgevel (afb. 6). Van op het Belfort krijgt men een duidelijk beeld van wat nog overblijft van de theaterzaal (afb. 7 en 8). Op de binnenplaats van het Hotel Van Branteghem kan je de binnenzijde van de zuidgevel zien, en ook een (vermoedelijke) restant van de westmuur (afb. 9).

Geconcludeerd mag worden dat dit theater ingesloten lag tussen de toenmalige Sint-Jansstraat (nu Sint-Baafsplein) en de Mageleinstraat. Naast de toegang via de gang in de Mageleinstraat was er ook een mogelijkheid om het te bereiken (of te verlaten) via de poort en tuin van het Hotel Van Branteghem aan het huidige Sint-Baafsplein. Aan de hand van het eerste kadaster ca. 1835 en oude foto's uit het Stadsarchief bleek het dus mogelijk de exacte plaats van zowel het gangetje uitgevend in de Mageleinstraat als van het gebouw te vinden. Met behulp van ArcGIS software was het ook mogelijk om vast te stel-

len dat de verdwenen theaterzaal 10 m breed en 12 m lang was. Het overbouwde Gangske zelf was 7 m lang en aan de rooilijn aan de Mageleinstraat 1,5 m breed, verwijdend naar 2 m aan het binnenkoertje grenzend aan de zaal. Hiermee werd weer een van die typische Gentse raadsels opgelost. Rest nu nog het mysterie van de Rechtvaardige Rechters...

Afb. 9. Van op de binnenkoer van het pand Sint-Baafsplein 10 (Hotel van Brantegem) kan men nog goed het volume inschatten van het verdwenen gebouw, met links de binnenzijde van de bewaarde zuidoever en rechts de vermoedelijk bewaarde westelijke langzevl (foto Jos Tavernier, 2016).